

راهنمای آموزشی کنشگران مدنی حق اعتراض

تارنمای داوطلب - پائیز ۱۴۰۰

فهرست مطالب

۳	مقدمه
۶	بخش یکم: تعاریف و انواع اعتراض
۶	تعریف اعتراض
۶	انواع اعتراض
۸	تعاریف کلی
۱۰	بخش دوم: اصول کلی
۱۰	تعهدات دولت در مورد حق اعتراض
۱۰	اصل عدم تبعیض
۱۱	محدودیت در حق اعتراض
۱۲	وضعیت اضطراری
۱۲	وظایف دولت ها و حمایت قانونی از حق اعتراض
۱۳	بخش سوم: شناسایی حق اعتراض
۱۳	آزادی اعتراض
۱۳	آزادی انتخاب محل اعتراض
۱۴	آزادی در انتخاب شکل و نحوه اعتراض
۱۴	آزادی در انتخاب محتوا یا علت اعتراض
۱۵	بخش چهارم: پاسداری از حق اعتراض
۱۵	وظایف دولت برای تسهیل حق اعتراض
۱۵	وظایف دولت برای اتخاذ رویکرد حقوق بشری برای نظارت بر اعتراضات
۱۶	وظایف دولت در مورد استفاده از زور علیه معترضان
۱۷	وظایف دولت در مورد استفاده از نظارت بر معترضان
۱۸	وظایف دولت در مورد توقف و تفتیش، بازداشت یا دستگیری معترضان
۱۹	وظایف دولت در قبال مسئولیت و مجازات در برابر معترضان
۲۰	بخش پنجم: اجرا
۲۰	پاسخگویی و شفافیت
۲۰	جریان آزاد اطلاعات
۲۱	نظارت و گزارش اعتراضات
۲۲	منابع

در حقوق بین الملل از جمله در اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، آزادی انجمن‌ها، آزادی تجمعات مسالمت آمیز و آزادی بیان در رساله‌های گوناگونی تعریف شده‌اند. این حقوق، باهم، حق اعتراض را در یک جامعه شکل می‌دهند. سازمان ملل و سازوکارهای منطقه‌ای آن مانند کمیسیون های منطقه ایی حقوق بشر آسیایی، آفریقایی و... برای تعریف بهتر حق اعتراض، استانداردهای بین المللی را در ۱۰ اصل عمومی تدوین کرده‌اند تا پیشا، حین و پسا از یک اعتراض به کار گرفته شود. بر مبنای این اصول، وظایف و مسئولیت ها دولت ها در برابر حق اعتراض تمامی شهروندان عبارتند از:

حقوق بشر باید بدون تبعیض رعایت شود

به مثابه نقطه آغاز، دولت‌ها باید حقوق انسانی معترضان را رعایت و تضمین کنند که این حقوق بدون هیچ نوع ممنوعیت و محدودیت قانونی حول نژاد، رنگ پوست، جنسیت، گرایش جنسی، زبان، مذهب یا جایگاه اجتماعی تأمین شود. افزون بر آن، وقتی در متن قوانین محلی مرتبط با حق اعتراض ابهام وجود دارد، قوانین مبهم باید به نفع اجازه برگزاری اعتراض‌ها تفسیر شود. برای تضمین اینکه حق اعتراض به طور کامل اعمال می‌شود، دولت‌ها باید حمایت لازم و نظارت کافی را بر پلیس و دیگر مقام‌های درگیر در مدیریت اعتراض در همه‌ی سطوح حکومت فراهم کنند. دولت‌ها همچنین درباره‌ی اعمال بازیگران غیردولتی مانند تأمین‌کنندگان خدمات امنیتی خصوصی مسئول‌اند؛ چراکه این افراد ممکن است اعتراض‌ها را از جانب دولت مدیریت کنند.

هر فردی حق اعتراض دارد

بر اساس این اصل، هر فردی حق مسلم -حقی که سلب نمی‌شود- برای مشارکت در یک اعتراض دارد؛ به شرط آنکه صلح‌آمیز باشد. باید همه‌ی اعتراض‌های صلح‌آمیز مفروض گرفته و تفسیری گسترده از اصطلاح صلح‌آمیز درباره‌ی معترضان اعمال شود. منظر و لحن آرمان‌های اعتراض‌ها باید تسهیل شوند و هیچ فردی نباید برای صرف اقدام در راستای سازمان‌دهی یا مشارکت در یک اعتراض به لحاظ قضایی، مدنی و اجرایی مسئول شناخته شود. حق اعتراض، حقی است که برای افراد به کار می‌رود اما عنصری جمعی دارد. وقتی یک معترض یا گروهی از معترضان درگیر اعمال خشونت‌آمیز می‌شوند، باید از اعتراض کنار گذاشته شوند و به اعتراض گسترده‌تر اجازه استمرار داده شود.

فقط ممنوعیت‌های محدودی می‌تواند اعمال شود

به‌عنوان یک قانون کلی، حق اعتراض به هیچ‌وجه نباید محدود شود. به هر حال، اعمال حق اعتراض ممکن است بر اعمال افراد دیگری تأثیر بگذارد که در اعتراض مشارکت ندارند: مانند حق آزادی حرکت. هر نوع ممنوعیت تحمیلی بر یک اعتراض باید با استانداردهای بین المللی منطبق باشد و ممنوعیت‌ها باید تا جای ممکن محدود باشد. هر ممنوعیت حق اعتراض باید قانونی، ضروری، متناسب و بدون تبعیض باشد. مسئولیت توجیه ممنوعیت حق اعتراض بر عهده‌ی اعمال‌کنندگان اقتدار مانند پلیس است. در شرایط و موقعیت‌های وضع محدودیت، معترضان باید درخصوص این تصمیم اعمال محدودیت در دادگاه عاجل، صالح، مستقل و بی‌طرف، حق احراز قضایی یا اجرایی برای دفاع از حقوق خود داشته‌باشند.

دولت‌ها باید اعتراض‌ها را تسهیل کنند

نکته‌ی اساسی در حق اعتراض تکلیف دولت‌ها در تسهیل اعمال این حق است. برای دولت‌ها اجبار مثبتی برای تضمین تسهیل و ترویج حق اعتراض وجود دارد. تعهد فراهم‌سازی خدمات اساسی را مانند مدیریت ترافیک، کمک‌های پزشکی و خدمات پاکبانی در بر می‌گیرد. برگزارکنندگان اعتراض هیچ نوع مسئولیتی در قبال ارائه یا هزینه‌های چنین خدماتی ندارند و هرگز نباید از آنها «هزینه‌ی اعتراض» دریافت شود. مطالبه‌ی هزینه‌ی اعتراض معادل این است که دولت برای اعمال حقوق انسانی بنیادی درخواست هزینه کند و این امر هرگز نباید مجاز شود. به‌علاوه، توقف و بازرسی یا بازداشت معترضان نباید خودسرانه باشد یا اصل عدم تبعیض را نقض کند.

زور فقط در زمانی اعمال شود که اجتناب‌ناپذیر باشد

نیروی قهری نباید علیه معترضان استفاده شود - چیزهایی مانند دستگیری یا کاربرد ابزارهای حتی کمترمرگبار - مگر اینکه - با تأکید بسیار - اجتناب‌ناپذیر باشد. زور اعمال‌شده دولت باید مطابق با قانون بین‌المللی باشد. دولت‌ها در قانون بین‌المللی ملزم‌اند بدون تبعیض حقوق همه معترضان و نیز ناظران اعتراض، شاهدان و خبرنگاران را - از جمله شهروند خبرنگاران - رعایت و پاسداری کنند. اعمال زور می‌تواند این الزام را نقض کند. در صورت اعمال زور، اصل قانونی بودن، دولت‌ها را ملزم می‌کند مطابق با استانداردهای بین‌المللی یک چارچوب قانونی داخلی برای اعمال زور - به ویژه زور بالقوه مرگبار - تهیه کنند. به علاوه، اعمال زور همواره باید متناسب و ضروری باشد و در ابتدا اعمال زور باید کمتر مداخله‌جو و کمتر خشونت‌تر باشد. دولت‌ها باید برای گزارش هر نوع اتفاقی در طول یک اعتراض - که در آن کاربرد غیرقانونی احتمالی زور رخ می‌دهد - فرآیند گزارش‌دهی و بازبینی کارآمدی ایجاد کنند.

هرکسی می‌تواند اعتراض‌ها را مشاهده، نظارت و ضبط کند

به منظور تضمین پاسخگویی و ترویج حق آزادی بیان و تجمع، هرکسی از حق مشاهده، نظارت و ثبت اعتراض‌ها برخوردار است؛ چه خودش بخشی از این اعتراض باشد یا نباشد. این حق، ثبت عملیات اجرای قانون و نیز رفتار مأمور پلیسی را در بر می‌گیرد که از شما فیلم می‌گیرد. حق ثبت یا گزارش یک اعتراض صرفاً برای خبرنگاران مجاز نیست؛ شهروند خبرنگاران یا اعضاء عرصه عمومی بدون نیاز به مجوز یا اجازه می‌توانند اعتراض‌ها را ثبت کنند. نقض حقوق بشر علیه ناظران، شاهدان و افرادی که اعتراضی را ثبت یا گزارش می‌کنند، باید کاملاً موضوع تحقیق و در صورت نیاز از سوی قانون پیگیری شود.

جمع‌آوری اطلاعات فردی باید قانونی باشد

رفتار دولت و مقام‌های پلیس، حین جمع‌آوری و پردازش اطلاعات شخصی - مانند دستگاه‌های ضبط، تلویزیون مداربسته و محافظت مخفی - باید با قانون مصونیت کامل در مقابل مداخله‌های تصادفی و غیرقانونی در حریم خصوصی مطابقت داشته باشد. قانون و سیاست‌های تنظیم‌کننده جمع‌آوری و پردازش اطلاعات مربوط به اعتراض‌ها یا سازمان‌دهندگان و شرکت‌کنندگان آنها، باید آزمون‌های قانونی بودن، ضرورت و تناسب را شامل شوند. نظارت گسترده و بی‌رویه برخط و برون‌خط بر معترضان باید ممنوع شود. محدودیت‌های اعمال‌شده برای دسترسی یا بیان برخط باید ضروری و متناسب باشد و ارگانی مستقل از هرگونه نفوذ سیاسی، تجاری یا دیگر بخش‌های غیرمجاز باید آن‌ها را اعمال کند.

هرکسی حق دسترسی به اطلاعات دارد

به منظور آگاهی‌بخشی جامع درباره حق اعتراض و تشویق به توانمندسازی مدنی عمومی باید دسترسی آسان، بی‌درنگ، کارآمد و کاربردی به اطلاعات مرتبط با اعتراض‌ها و نیز سیاست‌های حفاظتی و راهبردهای مربوط به اعمال زور، گردآوری و نگهداری اطلاعات و مجوز گردهمایی‌ها وجود داشته باشد. قوانین تسهیلگری - مانند دسترسی - باید بر اصل آشکارسازی بیشینه و بر این پیش‌فرض استوار باشند که اطلاعات همیشه باید در دسترس و فقط در شرایطی استثنائی محدود شوند. استثناءها همیشه باید توجیه شوند و صرفاً باید در جایی به کار روند که آشکارسازی اطلاعات به نفع عموم نیست.

حق اعتراض در عرصه خصوصی

با خصوصی‌سازی فزاینده عرصه عمومی در بسیاری از بسترها، اعتراض‌ها در عرصه خصوصی - مانند مراکز خرید و... - باید پایه‌های بهره‌مندی کامل از حق اعتراض در عرصه عمومی مجاز باشد؛ مکان‌هایی که در دسترس عموم‌اند یا منظوری عمومی را برآورده می‌کنند. به همان اندازه کسب‌وکارها مسئولیت دارند که به حقوق بشر - از جمله حق اعتراض - احترام بگذارند. این امر مستلزم آن است که کسب‌وکارها با فعالیت‌های خود حقوق بشر را نقض نکنند یا در نقض آن مشارکت نداشته باشند. دولت‌ها مکلف‌اند سنجه‌های مناسبی برای پیشگیری و تحقیق درباره نقض حقوق بشر در این کسب‌وکارها فراهم کنند و جبران‌های مناسبی را نیز برای این نقض‌ها در نظر بگیرند. این درباره تأمین‌کنندگان خدمات امنیت خصوصی و دیگر عاملان غیردولتی نیز صدق می‌کند.

پاسخ‌گویی و حق جبران

دولت‌ها موظف‌اند برای افرادی که حقوق‌شان در اعتراض نقض شده‌است، راه‌حل‌های کافی، کارآمد و آنی برای نقض حقوق بشر -از جمله نقض حق اعتراض- فراهم کنند؛ راه‌حل‌هایی مانند آزادی از بازداشت غیرقانونی یا دریافت غرامت را باید یک مرجع صالح و بی‌طرف مانند دادگاه تعیین کند. دولت‌ها باید اعمال راه‌حل‌های تعیین‌شدهٔ مراجع را تضمین کنند. مسئولیت نقض حقوق بشر باید به مأموران پلیس و مسئول کنترل فرماندهی یک اعتراض -زمانی در اعمال کنترل ناموفق بوده‌اند- گسترش یابد. غرامت‌ها را باید دولت به قربانیان یا بازماندگان فعلی یا ترک فعل منتسب به دولت پرداخت کند که مستلزم نقض فاحش قوانین بین‌المللی است.

با وجود اینکه در حقوق بین‌الملل بویژه در اسناد حقوق بشر بر حق اعتراض به مثابه یکی از حقوق بنیادین شهروندان تأکید شده است اما اکثر حکومت‌ها در سراسر جهان بویژه نظام‌های ایدئولوژیکی چون ایران، به اعتراضات به عنوان یک امر مزاحم که باید کنترل شوند و یا تهدیدی که باید آن را خاموش و سرکوب کرد، می‌نگرند.

این راهنما آموزشی به سازمانهای جامعه مدنی، سندیکاهای اتحادیه‌های کارگری و مدافعان حقوق بشر و فعالان جنبش‌های مدنی - سیاسی و کارگری کمک می‌کند تا در تلاش برای تقویت حق اعتراض و پیشبرد حقوق مدنی - سیاسی خود در جامعه از آن استفاده کنند و دولت‌ها را وادار کنند که تعهدات و مسئولیتها خود را در برابر حق اعتراضات شهروندان بپذیرند و پاسخگو باشند.

بخش یکم: تعاریف و انواع اعتراض

تعریف اعتراض

اعتراض شکلی از اقدام فردی یا جمعی است که با هدف بیان ایده‌ها، دیدگاه‌ها یا ارزش‌های مخالف، تقبیح یا توجیه موضوعی انجام می‌شود. مانند بیان نظرات، دیدگاهها یا دیدگاههای سیاسی، اجتماعی یا فرهنگی؛ ابراز حمایت یا انتقاد در مورد یک گروه، حزب، یا خود دولت؛ واکنش به یک سیاست یا نفی یک مشکل عمومی؛ تأیید هویت یا افزایش آگاهی درباره وضعیت تبعیض و محرومیت اجتماعی گروهی.

حق اعتراض عبارت است از اعمال فردی و/یا جمعی از حقوق بشر موجود و شناخته شده جهانی، از جمله حقوق آزادی بیان، آزادی اجتماعات مسالمت آمیز و اجتماعات، حق مشارکت در اداره امور عمومی، حق آزادی فکر، وجدان و مذهب، حق مشارکت در زندگی فرهنگی، حقوق زندگی، حریم خصوصی، آزادی و امنیت یک فرد و حق عدم تبعیض. حق اعتراض نیز برای تأمین تمامی حقوق بشر از جمله حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ضروری است.

حق آزادی بیان با آزادی تجمع و حق اعتراض در ارتباط است. حق اعتراض همچنین با فعالیت‌های حقوق بشری، از جمله درخواست برای به رسمیت شناختن، محافظت یا اعمال حق، ارتباط قوی دارد. در بسیاری از موارد از اعتراضات برای واکنش به اعمال خشونت آمیز، اخراج، مسائل مربوط به کار یا سایر رویدادهایی که حقوق را تحت تأثیر قرار داده است، استفاده می‌شود. اعتراضات وسیله‌ای برای دستیابی به افزایش آستانه تضمین حقوق اساسی در سطح ملی و گنجاندن تعداد زیادی از حقوق در توسعه مترقی حقوق بین الملل حقوق بشر بوده است.

اعتراض همچنین با ترویج و دفاع از دموکراسی ارتباط تنگاتنگی دارد. در شرایطی که نظم نهادی دموکراتیک از بین می‌رود، اعتراض باید «نه تنها با استفاده از یک حق، بلکه با رعایت تعهد برای دفاع از دموکراسی نیز مطابقت داشته باشد.»

در جوامع دموکراتیک، افراد و عموم مردم به روش‌های مختلف و از طریق استراتژی‌هایی که از محکومیت تا فشار مستقیم متفاوت است، و به شکل‌های نهادی‌تر و ساختاریافته‌تر، از طریق سازمان‌هایی که به‌طور رسمی تأسیس شده‌اند، سازماندهی و مطالبات خود را بیان می‌کنند.

در این راستا، اعتراضات ممکن است توسط انواع مختلف بازیگران یا ترکیبی از بازیگران رهبری یا حمایت شود. جامعه مدنی سازمان یافته یا سازمان‌های غیردولتی؛ انجمن‌های محله، هیئت‌های مذهبی، مدارس، موسسات تحقیقاتی؛ اتحادیه‌های کارگری و انجمن‌های حرفه‌ای؛ احزاب سیاسی و جنبش‌های اجتماعی این فرآیندهای شکایت و بیان را در چارچوب استراتژی‌های خود برای ارتقای عقاید و منافع خود یا برای دفاع یا ارتقای حقوق امکان‌پذیر می‌سازند.

گزارشگران سازمان ملل متحد در سال‌های اخیر تظاهرات، اعتصابات، تحصن‌های مسالمت آمیز را در گزارش‌های خود به عنوان بخشی از اعمال حقوق تجمع و تشکل مسالمت آمیز گنجانده‌اند. دادگاه‌های عالی ملی و بین‌المللی بر این باورند که حق تجمع مسالمت‌آمیز و غیرمسلحانه نباید به صورت محدود تفسیر شود، زیرا عنصر اساسی دموکراسی را تشکیل می‌دهد.

انواع اعتراض

فرم‌ها و اشکال اعتراض را می‌توان در هفت گروه دسته بندی کرد:

الف) اعتراضات نمادین

نمایش‌های هنری، نمایشی و نمادین (تئاتر خیابانی، رقص و غیره) از جمله استفاده از تصاویر، اشیا، هنرهای گرافیکی، اجراهای موسیقی، یا نمایشگاه‌های آوازی/شنیداری (سخنرانی، آوازخوانی و غیره). همچنین ممکن است شامل تبادل اطلاعات (طومارها، اعلامیه‌ها و غیره) و تخریب اشياء با ارزش نمادین یا سیاسی باشد.

ب) تشریفات و مراسم مذهبی^۲

نیایش یا راه پیمایی در قالب خدمات مذهبی، شعرخوانی، حمل صلیب یا تابوت و غیره. همگی به طور مستقیم با نوعی عمل مذهبی یا معنوی، اعتقاد یا ایدئولوژی مرتبط هستند. رویدادهایی که در آن فعالیت مقدس تمرکز اصلی است، و بندرت توسط پلیس با زور یا حضور پاسخ داده می شود.

شب زنده داری^۳: معترضان در یک برنامه کاملاً مسالمت آمیز و خشونت پرهیز، در یک مکان مشخص تجمع کرده و تا پاسی از شب یا تا صبح در یک محل و گاهی با همراه داشتن سمبل ها و نشانه ها یا روشن کردن شمع یا سرودخوانی، می نشینند.

مراسم عزاداری: گاهی معترضان از مراسم های عزاداری افراد برجسته، استفاده کرده و آن را به یک برنامه اعتراضی در قالب خواند سرودها یا سر دادن شعارها یا حمل پرچم و نشان ها تبدیل می کنند.

پ) نهادی و متعارف^۴

فعالیت های رسمی و نهادی که به شدت وابسته به فرآیندهای رسمی سیاسی و نهادهای اجتماعی است مانند:

کنفرانس های مطبوعاتی^۵: جهت افشای اطلاعات و ارائه مستندات به عموم

دعای حقوقی^۶: طرح و پیگیری حقوقی یا کیفری در مراجع قضایی درخصوص موضوع مورد اعتراض مانند اعتراض و درخواست لغو یک دستور العمل یا آیین نامه یا قانون یا پروژه، ادعای خسارت و جهت دریافت مطالبات و ...

لابی و مذاکره^۷: معترضان تلاش می کنند تا با مذاکره و ارتباط با مسئولان دولتی، نمایندگان مجلس، اعضای شورای شهر و سایر افرادی که می توانند در امر تصمیم گیری یا سیاست گذاری موثر باشند، روند موجود را به نفع مطالبات و یا ایده های اصلاحی خود تغییر دهند.

ت) تجمع و راه پیمایی^۸

راهپیمایی ها یا رژه ها^۹: حرکت دسته جمعی از یک مکان زمانی به مکان دیگر. مکان های آغاز یا پایان گاهی اوقات به دلایل نمادین انتخاب می شوند. وقایعی که به شکل یک راهپیمایی شکل می گیرند از نظر تدارکاتی برای پلیس بسیار دشوارتر هستند (حتی اگر تدارکات پلیس برای امنیت معترضان باشد). راهپیمایی ها از بزرگترین رویدادهای اعتراضی هستند.

پیکت^{۱۰}: نوعی اعتراض است که در آن افراد خارج و بیرون از محل کار یا مکانی که در حال برگزاری رویدادی ست تجمع می کنند. غالباً این کار به جهت ممانعت از ورود دیگران به محل مورد نظر یا برنامه در حال برگزاری انجام می شود. اغلب در اعتصابات کارگری استفاده می شود، اما می تواند توسط بازیگران غیر کارگری مورد استفاده قرار گیرد.

فلش موب^{۱۱}: جمعیت رعد و برق یا بسیج رعد و برق، تجمع گروهی از مردم در یک مکان عمومی برای انجام اقدامات مورد توافق، قبل از پراکنده شدن سریع است. از آنجا که این تجمع معمولاً از طریق اینترنت سازماندهی می شود، اکثر شرکت کنندگان یکدیگر را نمی شناسند. ویژگی این پدیده، همگرایی سریع افراد بدون آشنایی یا پیوند قبلی و سپس پراکنده شدن سریع شرکت کنندگان است.

Ceremony	۲
Vigil	۳
Institutional and conventional	۴
Press conference	۵
Lawsuit	۶
Lobbying and negotiation	۷
Rally and demonstration	۸
March	۹
Picket	۱۰
Flash mob	۱۱

ث) نافرمانی مدنی^{۱۲}

اعتراض صریح و روشی بدون خشونت است که برای مقابله با سیاست های حکومت یا دولت یا اعتراض به قوانینی که ناعادلانه هستند به کار برده می شود که می تواند به شکل بی اعتنایی به قوانین، عدم مشارکت، دور زدن قوانین و ... صورت گیرد. مانند: عدم شرکت در انتخابات، توقف در خیابان ها و ایجاد راه بندان، نقض دستورات یا مقررات، عبور از مسیرهای ممنوعه، خواندن سرودهایی اعتراضی در ورزشگاه ها و ...

تحریم^{۱۳}: امتناع سازمان یافته از خرید یک محصول یا استفاده از یک خدمات یا امکانات.

تحصن^{۱۴}، محاصره، اشغال، بنر زدن، «کمپینگ» و غیره، همه فعالیت های خاصی هستند که شکل تاکتیکی نافرمانی مدنی را تشکیل می دهند. به نوعی این فعالیت ها به طور مستقیم یا فنی قانون را زیر پا می گذارند. این موارد معمولاً بیشتر مورد توجه محققان، رسانه ها و مقامات قرار می گیرد.

د) خشونت جمعی^{۱۵}

خشونت دسته جمعی مانند هل دادن، ضربه زدن، مشت زدن، آسیب رساندن به اموال، پرتاب اشیا، تهدیدهای کلامی و غیره معمولاً توسط تعداد کمی از معترضان (حتی ده ها هزار نفر) انجام می شود. این مورد به ندرت رخ می دهد و به ندرت توسط مردم یا ناظران (به ویژه رسانه ها) تایید می شود. معمولاً در پاسخ مقامات با نیرویی معادل یا قاطع مواجه می شود. شواهد تجربی کمی وجود دارد که خشونت در دستیابی به هدف موفق می شود.

حمله^{۱۶} توسط گروه یا جمع: حمله توسط گروه یا جمعی علیه افرادی دیگر به دلیل هویت یا عقاید آنها. مانند حمله به همجنس گرایان

وندالیسم و آشوبگری^{۱۷}: عمدتاً با تخریب اموال عمومی، آتش زدن سطل های زباله، رنگ پاشی و ... همراه است. بسیار متداول است که این اقدامات از سوی برخی افراد آشوبگر در اعتراضات و در کنار تجمعات و راه پیمایی های مسالمت آمیز نیز صورت بگیرد.

ذ) اعتراض های آن لاین^{۱۸}

اقداماتی است که کاربران اینترنت در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی در راستای اعتراض به موضوعی یا حمایت یا بیان ایده جمعی انجام می دهند. مانند طوفان های توییتری، هشتگ سازی در شبکه های مختلف مانند فیسبوک، توییتر یا اینستگرام و...

تعاریف کلی

الف) اعتراض بیان فردی یا جمعی دیدگاه ها، ارزش ها، و مخالفت است. به این ترتیب، اعتراض ممکن است شامل موارد زیر باشد:

اقدامات فردی یا جمعی و همچنین اعتراضات خودجوش یا همزمان به شیوه، شکل و مدت زمان انتخابی، از جمله از طریق استفاده از فناوری های دیجیتال!

- بیان فردی یا جمعی مربوط به هر علت یا موضوعی؛
- اقداماتی که هر مخاطبی را هدف قرار می دهد، از جمله مقامات دولتی، نهادهای خصوصی یا افراد، یا عموم مردم؛
- رفتار یا بیانی که ممکن است باعث آزار یا توهین به افرادی شود که مخالف ایده ها یا ادعاهایی هستند که اعتراض به دنبال ترویج آن است، یا رفتاری که موقتاً مانع فعالیت اشخاص ثالث می شود.

Civil disobedience ۱۲

Boycott ۱۳

Strike ۱۴

Collective violence ۱۵

Attack ۱۶

Vandalism ۱۷

Online protests ۱۸

- اقدامات در هر مکان، از جمله مکان های عمومی یا خصوصی، و همچنین آنلاین.
- اقداماتی که شامل درجات و روشهای مختلف سازماندهی است، از جمله در مواردی که ساختار سازمانی مشخص، سلسله مراتب یا شکل یا مدت اعتراض از پیش تعیین شده وجود ندارد.
- ب) اصطلاح اقدام مستقیم غیرخشونت آمیز یا نافرمانی مدنی به تاکتیک ها و راهبردهای مختلف برای ایجاد تغییر با استفاده از روش های اخلاص هدفمند نهادها، بازیگران یا فرآیندها، از طریق ابزارهای مستقیم و مسالمت آمیز اشاره دارد.
- پ) اصطلاح نظم عمومی به مجموعه قواعدی اطلاق می شود که عملکرد جامعه را تضمین می کند یا مجموعه اصول اساسی که جامعه بر اساس آنها بنا شده است، از جمله احترام به حقوق بشر.
- ت) اصطلاح اجرای قانون شامل هر نیروی امنیتی است که از اختیارات پلیسی به ویژه اختیارات دستگیری، بازداشت و توسل به زور برای انجام وظایف خود در اجرای قانون استفاده می کند. این اصطلاح همچنین شامل پرسنل امنیتی خصوصی می شود که - به طور استثنایی و صریح - چنین اختیاراتی را از مقامات ذیصلاح دولت دریافت می کنند و از طرف دولت عمل می کنند.
- ث) واژه زور به هر وسیله فیزیکی اطلاق می شود که علیه یک فرد به منظور دستیابی به هدف اجرای قانون، به ویژه برای رعایت یک دستور، به کار می رود.
- ج) اصطلاح سلاح کمتر کشنده برای توصیف سلاحی به کار می رود که برای استفاده از زور بدون ایجاد مرگ یا صدمات جدی بدنی طراحی شده است،
- چ) اصطلاح سلاح کشنده یا نیروی کشنده به نوعی از سلاح یا نیروی اطلاق می شود که احتمال مرگ آن بالاست (نیروی بالقوه کشنده) یا با آگاهی روشن که منجر به تلفات جانی می شود (عمدی) استفاده می شود. استفاده مرگبار از زور)

بخش دوم: اصول کلی

تعهدات دولت در مورد حق اعتراض

دولت ها موظفند:

الف) به حق اعتراض احترام بگذارند: آنها نباید مانع حق اعتراض شوند یا ممانعتی در اجرای آن ایجاد نمایند مگر در حدی که استانداردهای حقوق بین المللی حقوق بشر اجازه می دهد.

ب) حمایت از حق اعتراض: آنها باید اقدامات معقولی را برای حمایت از کسانی که می خواهند از حق اعتراض خود استفاده کنند، انجام دهند، شامل اتخاذ تدابیر لازم برای جلوگیری از تخلفات توسط اشخاص ثالث است.

ج) حق اعتراض را برآورده کنند: آنها باید محیطی مساعد برای برخورداری کامل از حق اعتراض ایجاد کنند که شامل ارائه راه حل های مؤثر برای جلوگیری از نقض حقوق بشر است که در حق اعتراض گنجانده شده است.

در مفاد قانون اساسی خود (یا مشابه آنها) و در قوانین داخلی خود، دولت ها باید حقوق بشر غیرقابل تقسیم، وابسته و به هم پیوسته مندرج در حق اعتراض را مطابق با قوانین بین المللی حقوق بشر به رسمیت بشناسند و به آنها عمل کنند.

و باید شامل موارد زیر باشد:

الف) حقوق ضروری برای اجرای اعتراضات، به ویژه:

حق آزادی بیان: آزادی جستجو، دریافت و انتشار اطلاعات و عقاید از هر نوع، بدون توجه به مرزها، چه به صورت شفاهی، کتبی یا چاپی، در قالب هنری، یا از طریق هر رسانه دیگری از او. انتخاب؛

حق آزادی تجمع: آزادی تجمع عمدی در یک فضا برای یک هدف بیانی مشترک.

حق آزادی تشکل: آزادی معاشرت با دیگران، از جمله تشکیل و عضویت در اتحادیه های کارگری برای حمایت از منافع فردی و جمعی.

حق مشارکت عمومی: حق هر کس، از جمله، برای شرکت در اداره امور عمومی، مستقیم یا از طریق نمایندگان که آزادانه انتخاب شده اند.

ب) حقوقی که اغلب هنگام سرکوب اعتراضات نقض می شود، به ویژه:

حق حیات: حق هرکس که خودسرانه از زندگی خود محروم نشود.

حق آزادی از شکنجه، رفتار غیرانسانی و تحقیرآمیز: حق عدم شکنجه یا رفتار یا مجازات ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز

حق حریم خصوصی: حق هر کس این است که در حریم خصوصی، خانواده، خانه یا مکاتبات خود مورد مداخله خودسرانه یا غیرقانونی قرار نگیرد و یا در معرض تعرض غیرقانونی به آبرو و آبروی خود قرار نگیرد. و حق حمایت قانون در برابر چنین مداخلات یا حملاتی؛

حق آزادی و امنیت شخص: حق عدم بازداشت یا بازداشت خودسرانه و سلب نشدن آزادی جز به دلایلی و طبق رویه هایی که قانون تعیین می کند.

اصل عدم تبعیض

دولت ها باید در قوانین خود و در عمل تضمین کنند که همه می توانند از حق اعتراض به طور مساوی و بدون تبعیض استفاده کنند. دلایلی مانند نژاد، جنسیت، قومیت، مذهب یا اعتقاد، معلولیت، سن، گرایش جنسی، هویت جنسی، زبان، سیاسی یا سایر نظرات، منشاء ملی یا اجتماعی، ملیت، دارایی، تولد یا هر وضعیت دیگری نمی بایست مبنایی برای اعمال تبعیض باشد.

حق اعتراض باید برای همه افراد، گروه ها، انجمن های ثبت نشده و اشخاص حقوقی، از جمله اعضای گروه

های اقلیت، اتباع (شهروندان)، افراد غیر ملی (غیر شهروندان)، افراد بدون تابعیت، پناهندگان، خارجی ها، پناهیویان، مهاجران، گردشگران و افراد فاقد اهلیت قانونی تضمین شود.

محدودیت در حق اعتراض

حمایت از حقوق بشر تضمین شده بین المللی باید در تمام اعتراضات و به عنوان یک قاعده اعمال شود، و هر محدودیتی باید به عنوان استثنا باشد.

دولت ها باید اطمینان حاصل کنند که هیچ محدودیتی بر حقوق آزادی بیان، گردهمایی، تشکل، و حریم خصوصی ممکن نیست اعمال شود، مگر اینکه محدودیت:

(الف) توسط قانون تجویز شده است (قانونی): هر محدودیتی باید مبنای رسمی قانونی داشته باشد که در دسترس بوده و با دقت کافی تدوین شده باشد تا افراد بتوانند پیش بینی کنند که آیا یک اقدام خاص، نقض قانون است یا خیر و عواقب احتمالی هر اقدامی را ارزیابی کنند.

(ب) یک هدف مشروع را دنبال می کند: دولت باید نشان دهد هر محدودیتی دارای هدف واقعی و اثر قابل اثبات در راستای پاسداری از یک هدف مشروع یا حفاظت از امنیت ملی، نظم عمومی (نظم عمومی)، حفاظت از سلامت عمومی یا اخلاقیات یا حمایت از حقوق و آزادی های دیگران است. حقوق آزادی اجتماعات و تشکل ها نیز ممکن است به خاطر حفظ امنیت عمومی محدود شود.

استثنائات:

(الف) اعمال محدودیت به دلیل امنیت ملی فقط برای محافظت از موجودیت یا تمامیت ارضی آن کشور در برابر استفاده یا تهدید زور یا توانایی آن برای پاسخ به استفاده یا تهدید به زور، خواه از منبع خارجی یا داخلی، قابل استناد است.

(ب) نظم عمومی فقط در مواردی برای اعمال محدودیت قابل استناد است که اعتراضات، تهدیدی واقعی و به اندازه کافی جدی برای جامعه یا اصول بنیادینی که جامعه بر اساس آنها بنا شده است، مانند احترام به حقوق بشر و حاکمیت قانون باشد. اعمال حق اعتراض، اعم از اعتراضات خودجوش، همزمان و متقابل، باید به عنوان ویژگی اساسی نظم عمومی تلقی شود و نه تهدیدی عملی برای آن، حتی در مواردی که اعتراض موجب تشنج یا اختلال شود.

(ج) سلامت عمومی تنها در صورتی می تواند در اعتراضات مورد استناد قرار گیرد که مبتنی بر شواهد باشد و تهدیدی جدی برای سلامت وجود داشته باشد. تدابیر باید به طور خاص با هدف پیشگیری از بیماری یا جراحت، یا ارائه مراقبت از بیمار و مجروح باشد.

(د) اخلاق عمومی تنها در صورتی قابل استناد است که این محدودیت برای حفظ احترام به ارزش های بنیادی جامعه و در عین حال رعایت جهانی بودن حقوق بشر، اصل عدم تبعیض، و حاکمیت قانون به وضوح ضروری باشد. با توجه به ماهیت در حال تکامل اخلاق، محدودیت ها هرگز نباید منحصرًا از یک نوع تفکر نشأت بگیرند و هرگز نباید برای توجیه اعمال تبعیض آمیز، تداوم تعصب یا ترویج عدم مدارا استفاده شوند.

مقامات باید همیشه تعادل مناسب را هنگام محدود کردن اعتراضات بر اساس حمایت از حقوق دیگران - گروه ها یا افراد مختلف درگیر در اعتراضات یا کسانی که در محل آسیب دیده زندگی، کار، یا تجارت دارند، رعایت کنند. موازنه باید همیشه به نفع کسانی باشد که حق اعتراض را دارند مگر اینکه شواهد قوی برای توجیه مداخله در این حق وجود داشته باشد. چنین محدودیت هایی نباید در نتیجه مخالفت افراد دیگر با اعتراضات یا به منظور محدود کردن بحث های سیاسی باشد. تشنج یا اختلال به تنهایی هرگز دلیلی برای محدود کردن اعتراضات نیست.

امنیت عمومی ممکن است برای محدود کردن حقوق آزادی تجمع و تشکل فقط در برابر خطر مشخص و واقعی برای جان یا تمامیت فیزیکی افراد یا آسیب جدی به اموال آنها مورد استناد قرار گیرد.

(ج) در تعقیب یک هدف مشروع ضروری و متناسب است:

محدودیت در حق اعتراض تنها در صورتی ضروری تلقی می شود که نیاز شدید اجتماعی به این محدودیت وجود داشته باشد. طرفی که به محدودیت استناد می کند باید ارتباط مستقیم و فوری بین اعتراض و منافع حمایت شده را نشان دهد.

محدودیت‌ها نباید بیش از حد گسترده باشند و باید حداقل ابزارهای محدودکننده موجود برای محافظت از هدف مشروع باشند. هر محدودیتی باید نشان داده شود که با اصول دموکراتیک، خاص و فردی برای دستیابی به نتیجه حفاظتی خاص سازگار است.

تمام اقدامات اتخاذ شده برای محدود کردن اعتراضاتی که متضمن وارد کردن آسیب فیزیکی به خود هستند، به ویژه اعتراضات به شکل اعتصاب غذا، باید کاملاً مطابق با استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر و حقوق بشردوستانه بین‌المللی باشد. دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که همه پرسنل پزشکی درگیر از استانداردهای بالینی و اخلاقی جهانی برای متخصصان پزشکی که در این موارد قابل اجرا است، پیروی می‌کنند. به‌ویژه، دولت‌ها باید از توسل به زور علیه کسانی که در اعتصاب غذا هستند خودداری کنند و روابط پزشک و بیمار را تشویق کنند که به موجب آن به خواسته‌های معترضان احترام گذاشته شود و پرسنل پزشکی بتوانند بر اساس ارزیابی‌های بالینی مستقل به نیازهای فردی معترضان پاسخ دهند و به وظایف حرفه‌ای خود برای پیشبرد رفاه معترضان پایبند باشند. نهادهای مستقل و بی‌طرف اخلاق پزشکی باید در مورد مواردی که مسائل پیچیده ایجاد می‌شود مشورت کنند.

وضعیت اضطراری

کشورها فقط در موارد اضطراری عمومی که حیات ملت را تهدید می‌کند مجازند از تعهدات بین‌المللی حقوق بشر عدول کنند. هرگونه انحراف باید به طور رسمی و قانونی مطابق با مقررات ملی و استانداردهای بین‌المللی اعلام شود. از این رو، دولت‌ها نباید برای محدود کردن اعتراضات به اعلام وضعیت اضطراری متوسل شوند، زیرا می‌دانند که اعتراضات به ندرت باعث ایجاد شرایطی می‌شود که آستانه انحراف قانونی را برآورده می‌کند.

هرگونه محدودیت در اعتراضات در شرایط اضطراری باید ماهیت استثنایی و موقتی داشته باشد و محدود به مواردی باشد که اکیداً بر اساس مقتضیات شرایط لازم است و تنها زمانی و تا زمانی که با سایر تعهدات دولت مطابقت نداشته باشد. قانون بین‌المللی. حتی در مواردی که شرایط دیگر اجازه انحرافات اضطراری را می‌دهد، مانند در مورد بلایای طبیعی یا درگیری مسلحانه، امکان محدود کردن حق اعتراض مطابق با آزمون تعیین شده در اصل ۴ به طور کلی باید برای رسیدن به هدف لازم کافی باشد. هیچ انحرافی نباید با شرایط ضروری توجیه شود.

وظایف دولت‌ها و حمایت قانونی از حق اعتراض

دولت‌ها باید از حق اعتراض توسط قانون حمایت کنند، از جمله:

الف) تصویب و اجرای کلیه معاهدات بین‌المللی و منطقه‌ای مربوط به حقوق بشر، از طریق الحاق به قوانین داخلی آنها یا موارد دیگر؛

ب) اتخاذ چارچوب‌های شفاف قانونی، نظارتی و سیاستی برای حمایت از حق اعتراض، با رعایت کامل استانداردها و بهترین شیوه‌های بین‌المللی و با مشارکت کامل و مؤثر جامعه مدنی و سایر ذینفعان در تمام مراحل تدوین؛

ج) تأمین تدابیر کافی در برابر نقض حق اعتراض و بررسی سریع، کامل و مؤثر صحت هرگونه محدودیت اعمال شده توسط دادگاه، دیوان، یا سایر نهادهای مستقل قضاوتی.

د) حصول اطمینان از اینکه راه‌حل‌هایی مؤثر در موارد نقض حق اعتراض در دسترس است، از جمله جبران خسارت کافی از طریق روند حقوق کیفری و مدنی، و همچنین اقدامات پیشگیرانه و راه‌حل‌های غیر قضایی.

بخش سوم: شناسایی حق اعتراض

آزادی اعتراض

هر کس باید از آزادی شرکت در اعتراضات بدون تبعیض برخوردار باشد.

اطلاع رسانی جهت برگزاری اعتراضی باید صرفاً به این منظور باشد که دولت‌ها بتوانند ترتیبات لازم را برای تسهیل اعتراضات ایجاد کنند.

از برگزارکنندگان فقط باید انتظار داشت که اخطاریه‌ای مبنی بر قصد سازماندهی اعتراض ارائه کنند و درخواست مجوز برای برگزاری اعتراض از موانع اعمال حق اعتراض است.

مهلت اطلاع رسانی باید حداکثر تا ۴۸ ساعت قبل از برگزاری اعتراضات محدود شود.

استثنائات از الزامات اطلاع رسانی باید همیشه برای اعتراضات خودجوش در مواردی که اطلاع رسانی قبلی غیرعملی است، مجاز باشد. مقامات دولتی باید همیشه موظف به حمایت و تسهیل اعتراضات خودجوش باشند تا زمانی که ماهیت آنها مسالمت آمیز باشد.

جهت اطلاع رسانی نیز باید به وضوح در قوانین داخلی تصریح شود:

- سازمان یا نهاد مسئول دریافت اعلان‌ها؛
- اطلاعیه‌ها را می‌توان به هر وسیله‌ای ابلاغ کرد و باید محدود به اطلاعات مربوط به زمان، مکان و شکل اعتراض باشد و نیازی به افشای هدف یا محتوای اعتراض نداشته باشد.
- مدت زمان معین و معقولی که در آن سازمان یا موسسه مسئول موظف به پاسخگویی است: در صورت عدم پاسخگویی در مدت زمان تعیین شده، باید فرض شود که برگزارکنندگان می‌توانند طبق شرایط اعلام شده اقدام کنند.
- فرآیندهای خاصی که مقامات می‌توانند به منظور تسهیل بیش از یک اعتراض در یک مکان، از جمله تظاهرات متقابل که ممکن است خودجوش باشند، را دنبال کنند.
- در مواردی که برای اعتراضات همزمان اطلاعیه داده می‌شود، یعنی دو یا چند اعتراض در یک مکان و زمان، تا آنجا که ممکن است هر کدام باید تسهیل شود. در صورت عدم وجود چنین امکانی، باید محل برگزاری در اختیار کسانی قرار داده شود که ابتدا اعلامیه خود را ثبت کرده‌اند.
- تعهد به اطلاع رسانی تصمیمات مربوط به اطلاعیه‌ها به منظور اطمینان از دسترسی عموم به اطلاعات رویدادهایی که در مکان‌های عمومی اتفاق می‌افتد.

آزادی انتخاب محل اعتراض

هر کس باید در انتخاب محل اعتراض آزاد باشد و مکان انتخابی باید جزء لاینفک هدف بیانی آن در نظر گرفته شود. دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که اعتراضات به عنوان استفاده مشروع از فضای عمومی به رسمیت شناخته می‌شود و نسبت به سایر استفاده‌ها از فضای عمومی کمتر مورد توجه قرار نمی‌گیرد. بنابراین باید:

(الف) اجازه اعتراض در همه مکان‌های عمومی. از جمله مکان‌هایی که مالکیت خصوصی دارند، اما از نظر عملکرد عمومی هستند، یعنی مکان‌هایی که برای عموم باز است و معمولاً برای مقاصد عمومی استفاده می‌شوند. هنگام تصمیم‌گیری در مورد اینکه آیا مکانی که دارای مالکیت خصوصی است از نظر عملکردی عمومی است یا خیر، مقامات باید ماهیت، موقعیت جغرافیایی و کاربری تاریخی و واقعی آن را در نظر بگیرند.

(ب) تا آنجایی که امکان دارد اعتراضات متقابل از تسهیلات و امکانات عمومی برابر بتوانند استفاده کنند. باید اطمینان حاصل شود که از اختلالات احتمالی ناشی از اختلاف نظر یا تنش بین گروه‌های مخالف برای توجیه اعمال محدودیت در اعتراض استفاده نمی‌شود.

(پ) از اعمال محدودیت برای اعتراضات آنلاین خودداری شود. از این نظر، اینترنت را باید یک مکان نیمه

عمومی در نظر گرفت که به طور معمول برای مقاصد عمومی استفاده می شود.

آزادی در انتخاب شکل و نحوه اعتراض

هر کس باید در انتخاب شکل و نحوه اعتراض، از جمله مدت آن، آزادی داشته باشد. اقدام مستقیم غیرخسونت آمیز یا اقدامات نافرمانی مدنی باید نوعی اعتراض مشروع تلقی شود. دولت ها باید از موارد زیر خودداری کنند:

(الف) تعیین محدودیت های زمانی برای مدت اعتراض در مکان های خاص.

(ب) اعمال ممنوعیت های کلی برای ساخت و استفاده از سازه های موقت و استفاده از ابزارهایی که پیام های اعتراضی را تقویت می کنند، به ویژه ابزارهای دیداری یا صوتی. هر گونه محدودیت باید ضروری و متناسب باشد، بر اساس دلایل به رسمیت شناخته شده در قوانین بین المللی حقوق بشر.

(ج) تحمیل الزامات عمومی برای ایستایی اعتراضات.

(د) منع افراد از کتمان هویت فیزیکی در اعتراضات. هر گونه محدودیت در ناشناس ماندن در اعتراضات، چه آنلاین و چه آفلاین، باید بر اساس ظن فردی به یک جرم جنایی جدی توجیه شود.

باید به همه اجازه داده شود در اعتراض از فناوری های دیجیتال استفاده کنند. کشورها باید دسترسی به فناوری های دیجیتال را ترویج و تسهیل کنند و نباید استفاده از آنها را در اعتراضات محدود کنند. به خصوص:

(الف) اقدامات قطع دسترسی به اینترنت و ترافیک تلفن همراه، تداخل با هدف جغرافیایی یا فناوری خاص، یا ممانعت از اتصال، نباید در پاسخ به اعتراضات اعمال شود زیرا اینها همیشه یک محدودیت نامتناسب در حق آزادی بیان است.

(ب) هرگونه محدودیت در استفاده از فناوری های دیجیتال، از جمله اینترنت، رسانه های اجتماعی و تلفن همراه، در طول اعتراضات باید مطابق با مقررات بین المللی حقوق بشر و مشمول تدابیر رویه ای قوی باشد.

آزادی در انتخاب محتوا یا علت اعتراض

هر کس باید در انتخاب محتوا یا علت اعتراض خود آزادی داشته باشد. دولت ها باید به ویژه اطمینان حاصل کنند که:

(الف) هیچ گاه محدودیتی بر حق اعتراض صرفاً بر اساس دیدگاه شخصی مقامات در مورد شایستگی یک اعتراض خاص، اعمال نمی شود.

(ب) انتقاد از دولت، مقامات دولتی یا نهادها و مؤسسات عمومی هرگز به خودی خود دلیل کافی برای ایجاد محدودیت در حق اعتراض نیست.

اعتراضاتی که به نظر نمی رسد تحریک باشد، شامل مواردی است که:

حمایت از تغییر غیر خسونت آمیز سیاست دولت یا خود دولت؛

انتقاد یا توهین به ملت، دولت یا نمادهای آن، دولت، سازمانها یا مقامات دولتی آن، یا یک ملت، دولت یا نمادهای آن، دولت، سازمانها یا مقامات عمومی یا ایدئولوژی آن.

انتقاد از ادیان یا آموزه های دینی یا بیان عقاید یا عقاید مذهبی مخالف که توهین آمیز تلقی می شوند.

صرفاً نشانها، یونیفورمها، نشانها، موسیقی، پرچمها یا نشانه هایی را که از لحاظ تاریخی با تبعیض علیه گروه های خاص مرتبط هستند، نشان دهید، مگر اینکه قصد و احتمال تحریک خسونت قریب الوقوع را داشته باشند.

بخش چهارم: پاسداری از حق اعتراض

وظایف دولت برای تسهیل حق اعتراض

دولت ها وظیفه دارند اطمینان حاصل کنند که هر کس در حوزه قضایی آنها می تواند از حق اعتراض خود استفاده کند. به ویژه، آنها باید:

(الف) تأیید کنند که حمایت های حقوق بشر در همه اعتراض ها اعمال می شود، حتی در مواردی که اعمال خشونت آمیز فردی، پراکنده یا گسترده وجود داشته باشد، یا در جایی که شرایط ایجاب می کند محدودیت های خاص و موقتی در برخی از جنبه های حق اعتراض وجود داشته باشد.

(ب) تدابیر معقول و مناسب برای تسریع اعتراضات بدون ترس از خشونت فیزیکی یا نقض حقوق بشر توسط شرکت کنندگان و در عین حال به حداقل رساندن اختلال و خطر برای ایمنی افرادی که تحت تأثیر یک اعتراض خاص هستند، اتخاذ نمایند. دولت ها باید توجه داشته باشند که در برخی شرایط که اعتراض بر خلاف قوانین قابل اجرا رخ می دهد، همیشه نباید از اختیارات اجرای قانون استفاده شود و ممکن است عدم مداخله بهترین رویکرد باشد.

(ج) از معترضان، در کنار سایر افراد، در برابر هر گونه تهدید و خشونت توسط کسانی که مایل به جلوگیری، اختلال یا ممانعت از تظاهرات هستند، از جمله عوامل تحریک کننده، و ضد تظاهرات کنندگان، به طور فعال محافظت کنند.

(د) اطمینان حاصل شود که گروه های در معرض خطر، با توجه به آسیب پذیری های خاصشان در جریان اعتراضات خاص، از جمله زنان، کودکان، اعضای اقلیت ها، یا افراد دارای معلولیت، و همچنین آن هایی که اعتراضات را نظارت می کنند یا گزارش می دهند، محافظت می شوند. با این حال، اقدامات اتخاذ شده در این رابطه نباید برای تأیید کلیشه های مضر، حفظ هنجارها، ارزش ها و شیوه های تبعیض آمیز یا محدود کردن توانایی این گروه ها برای اعمال حق اعتراض خود مورد سوء استفاده قرار گیرند.

وظایف دولت برای اتخاذ رویکرد حقوق بشری برای نظارت بر اعتراضات

(الف) مجریان قانون و ماموران انتظامی باید در مدیریت رویدادهای اعتراضی تجربه داشته و کاملاً آگاه هستند که وظیفه اصلی آنها تسهیل در اعتراضات است. این امر باید از طریق تمام جنبه های آموزش، فرآیندهای برنامه ریزی و اجرا و ارزیابی عملیات مورد تأکید قرار گیرد.

(ب) آنها باید آموزش کافی و سایر منابع را دریافت کنند. آموزش باید شامل استانداردهای حقوق بشر باشد و شرایطی را که تحت آن محدودیت ها اعمال می شود، روشن کند: حدود اختیارات آنها؛ روش های درک رفتار جمعیت؛ و روش ها و مهارت های مورد نیاز برای به حداقل رساندن و کاهش تنش ها، مانند مذاکره و میانجیگری.

(ج) به دنبال برقراری یا بهبود گفت و گو با سازمان دهندگان تظاهرات بوده و در صورت امکان، برای ایجاد درک متقابل، کاهش تنش، ارزیابی خطرات احتمالی و تشدید درگیری، و توافق بر سر بهترین روش برای تسهیل اعتراض باشند. آنها همچنین باید پس از یک رویداد، برای ارزیابی هر گونه مسائلی که ممکن است به وجود آمده باشد، با معترضان مصاحبه های داوطلبانه انجام دهند.

(د) ایجاد ساختارهای فرماندهی مجری قانون روشن و مسئولیت های عملیاتی به خوبی تعریف شده باشد.

(ه) راهبردهایی برای ایجاد یا بهبود ارتباط با مردم و رسانه ها قبل، در حین و بعد از اعتراضات به منظور اطمینان از دیدگاه پلیسی عینی و متعادل از رویدادها و اطمینان از اینکه معترضان و مردم می توانند تصمیمات آگاهانه اتخاذ کنند، توسعه دهند.

(و) اعداد یا سایر شناسه های فردی را همیشه به وضوح نشان دهند و از ممانعت افراد از خواندن آنها در طول اعتراضات خودداری کنند.

تصمیمات برای متفرق کردن اعتراضات باید به عنوان آخرین راه حل مطابق با اصول ضرورت و تناسب اتخاذ

شود. به خصوص:

الف) هرگز نباید به دلیل عدم رعایت الزامات اطلاع رسانی قبلی (در صورت وجود چنین الزاماتی)، یا عدم رعایت سایر محدودیت های قبلی نامشروع در اعتراض، دستور پراکندگی داده شود.

ب) اعمال خشونت آمیز منفرد یا پراکنده توسط افراد در یک اعتراض نباید پراکندگی اعتراض را توجیه کند.

ج) مأموران مجری قانون باید موظف باشند دستورات متفرق را به طور واضح ابلاغ و توضیح دهند تا تا آنجا که ممکن است، درک و موافقت معترضان حاصل شود. باید به معترضان زمان کافی برای متفرق شدن قبل از توسل به ابزارهای قهری داده شود.

استراتژی های کنترل جمعیت که به طور موقت افراد خاصی را از آزادی حرکت محروم می کند، باید به طور استثنایی و تنها در صورتی استفاده شود که افسران مجری قانون دلایل معقولی برای این باور داشته باشند که افراد خاصی که تحت بازداشت هستند ممکن است باعث خشونت یا اختلالات جدی در جاهای دیگر شوند. چنین استراتژی هایی فقط باید به عنوان شکلی از کنترل جمعیت بسیار محدود و موقت، در جایی که سایر ابزارهای دستیابی به همان هدف ناکارآمد بوده اند، و فقط تا زمانی که کاملاً ضروری است، مورد استفاده قرار گیرند. در موارد استثنایی که می توان مهار را اعمال کرد، پلیس باید با اطمینان از موارد زیر تأثیر این اقدام را تعدیل کند:

الف) دسترسی آسان معترضان و مردم به اطلاعات در مورد دلیل، مدت زمان پیش بینی شده و مسیرهای خروج از هرگونه محاصره پلیس؛

ب) تابلوهای راهنما برای تاسیسات و امکانات اولیه.

ج) دسترسی فوری به خدمات اضطراری و همچنین ارائه دهندگان دولتی و غیردولتی کمک های اولیه و سایر اشکال کمک و مراقبت.

د) معترضان غیرخشونت آمیز و ناظرانی که در نتیجه استراتژی به دام افتاده اند و همچنین افراد آسیب پذیر یا مضطرب می توانند محل را ترک کنند.

وظایف دولت در مورد استفاده از زور علیه معترضان

کشورها باید یک چارچوب حقوقی و سیاستی داخلی برای استفاده از زور توسط مجریان قانون اتخاذ و اجرا کنند و اطمینان حاصل کنند که همه سازمان های مجری قانون به طور کامل با قوانین بین المللی حقوق بشر و استانداردهای مربوط به پلیس، به ویژه اصول اساسی سازمان ملل در مورد استفاده از زور و سلاح گرم توسط مجریان قانون و همچنین بهترین شیوه ها در این زمینه، مانند رهنمودهای عفو بین الملل برای استفاده از زور مطابقت دارد.

دولت ها باید در قوانین داخلی و در عمل اطمینان حاصل کنند که رویکرد کلی به اعتراضات پلیسی هرگز نباید با خشونت و/یا استفاده از زور هدایت شود. بلکه باید بر اساس این اصل هدایت شود که استفاده از زور علیه معترضان توسط مجریان قانون محدود است. آنها باید صریحاً مقرر کنند که مجریان قانون فقط در شرایط استثنایی می توانند به استفاده از زور علیه معترضان متوسل شوند و باید فقط علیه معترضانی که رفتارهای خشونت آمیز دارند و فقط در مواقعی که به شدت ضروری باشد، و فقط در تناسب دقیق با موارد تهدید به خشونت استفاده شود. استفاده از زور تنها در مواقعی ضروری تلقی می شود که دیگر ابزارهای کاهش تنش و جلوگیری از خشونت به کار برده شده موثر نبوده باشد.

مجریان قانون باید طیف وسیعی از تجهیزات کمتر کشنده را در اختیار داشته باشند که امکان استفاده متفاوت از زور را با رعایت کامل اصول ضرورت و تناسب فراهم کرده و تضمین می کند که آسیب و صدمات به حداقل می رسد. به خصوص:

الف) تجهیزات جدید اجرای قانون باید تنها بر اساس نیازهای عملیاتی و الزامات فنی به وضوح تعریف شده و نه صرفاً به دلیل در دسترس بودن آنها در بازار، با هدف کاهش میزان نیرو مورد استفاده و باعث توسعه سطح آسیب شوند.

ب) کلیه تجهیزات باید تحت آزمایش کامل و ارزیابی مستقل از نظر انطباق با قوانین و استانداردهای بین المللی حقوق بشر قرار گیرند.

ج) در مواردی که استفاده از سلاح های کم کشنده اجتناب ناپذیر است، هرگز نباید از آنها به صورت کشنده استفاده شود و مقامات مجری قانون باید دستورالعمل های روشنی در مورد استقرار آنها و نحوه جلوگیری از ایجاد صدمات جدی و به حداقل رساندن آسیب دریافت کنند. به ویژه، استفاده از وسایلی که دارای تأثیر نامشخص و احتمال زیاد ایجاد آسیب هستند، تنها در شرایط خشونت عمومی تر به منظور پراکنده کردن جمعیت، و تنها زمانی که همه ابزارهای دیگر برای مهار خشونت شکست خورده باشند، قابل استفاده است. دستگاههایی با اثر نامشخص تنها زمانی می توانند مورد استفاده قرار گیرند که به معترضان و سایرین هشدار داده شده باشد که از این دستگاهها استفاده خواهد شد، و به آنها فرصت داده شده است و بتوانند متفرق شوند.

قبل از استفاده از سلاح های کشنده و کم کشنده، مقامات مجری قانون باید با داشتن زمان کافی برای رعایت اخطار، هشدار واضحی در مورد قصد خود برای انجام این کار بدهند، مگر اینکه این امر باعث شود آنها یا دیگران در معرض خطر مرگ یا آسیب جدی قرار بگیرند.

مقامات مجری قانون باید اطمینان حاصل کنند که هر کسی که در نتیجه استفاده از زور آسیب دیده است، در اولین فرصت ممکن کمک های پزشکی فوری دریافت می کند، و باید حادثه را به سرعت به مافوق گزارش دهند و اطمینان حاصل کنند که بازبینی موثر توسط افراد مستقل انجام می شود.

کشورها باید سیستمی برای نظارت بر استفاده از زور ایجاد کنند که مقامات مجری قانون ملزم باشند هرگونه توسل به استفاده از زور را گزارش کنند. اسناد مربوط به استفاده از زور باید در دسترس عموم قرار گیرد.

افسران مافوق که می دانند -یا باید بدانند- که افسران تحت فرمان آنها به استفاده غیرقانونی از زور متوسل شده اند، باید مسئول هرگونه تخلفی باشند.

وظایف دولت در مورد استفاده از نظارت بر معترضان

استفاده از تکنیک های نظارتی بی رویه و بدون هدف معترضان و سازمان دهندگان اعتراضات، چه در فضاهای فیزیکی و چه از طریق حوزه دیجیتال، باید ممنوع شود.

مجریان قانون فقط می توانند زمانی معترضان و سازمان دهندگان را تحت نظارت هدفمند قرار دهند که ظن منطقی وجود داشته باشد که آنها درگیر برنامه ریزی برای شرکت در فعالیت های جنایی و خشونت آمیز جدی یا در شرف شرکت در آن هستند.

هرگونه استفاده از ابزارهای نظارتی باید توسط دادگاه تأیید شود، مدت زمان محدودی داشته باشد و به روشی انجام شود که برای دستیابی به هدف خاص و مشروع مشخص شده مناسب باشد. نیاز به نظارت باید به طور مکرر مورد بازبینی قرار گیرد و زمانی که هدف دیگر قابل اجرا نباشد، نظارت باید متوقف شود. این امر مستلزم آن است که دولت ها حداقل باید قبل از انجام نظارت، موارد زیر را در برابر دادگاه ها و سایر نهادهای قضائی مستقل که اجازه نظارت را می دهند، ثابت کنند:

الف) احتمال زیادی وجود دارد که یک جرم جدی یا تهدید خاص برای یک هدف مشروع انجام شده یا خواهد شد.

ب) درجه بالایی از احتمال وجود دارد که شواهد مرتبط و با اهمیت برای یک جنایت جدی، یا تهدیدی خاص برای یک هدف مشروع، با دسترسی به اطلاعات محافظت شده مورد نظر به دست آید.

ج) سایر اقدامات کمتر تهاجمی تمام شده یا بیهوده خواهد بود، به این معنی که تکنیک مورد استفاده کم تهاجمی ترین گزینه است.

د) اطلاعاتی که به آنها دسترسی پیدا می شود محدود به آنچه مرتبط و با اهمیت است برای یک جنایت جدی یا تهدیدی خاص برای یک هدف مشروع ادعا شده است.

ه) هر گونه اطلاعات اضافی جمع آوری شده حفظ نخواهد شد، و در عوض فوراً از بین می رود یا بازگردانده می شود.

و) اطلاعات فقط توسط مرجع مشخص شده قابل دسترسی است و فقط برای هدف و مدت زمانی که مجوز داده شده است استفاده می شود.

همه معترضان و سازمان دهندگانی که تحت نظارت هستند باید از تصمیمی که اجازه نظارت را می دهد با زمان و اطلاعات کافی مطلع شوند تا بتوانند تصمیم را به چالش بکشند یا به دنبال راه حل های دیگری باشند و باید به مطالب ارائه شده در حمایت از درخواست مجوز دسترسی داشته باشند. تاخیر در اطلاع رسانی فقط در شرایط زیر قابل توجیه است:

الف) اطلاع رسانی به طور جدی هدفی را که نظارت برای آن مجاز است به خطر می اندازد یا خطر قریب الوقوع خطری برای زندگی انسان وجود دارد.

ب) مجوز به تأخیر انداختن اطلاع رسانی توسط یک دادگاه، دادگاه یا سایر نهادهای مستقل قضاوتی مستقل و بی طرف اعطا می شود. و

ج) به محض رفع خطر که توسط یک دادگاه مستقل و بی طرف، دادگاه، یا سایر نهادهای مستقل قضاوتی تعیین شده است، به افراد آسیب دیده اطلاع داده می شود.

تعهد به اطلاع رسانی بر عهده دولت است. با این حال، ارائه دهندگان خدمات ارتباطی باید آزاد باشند تا افراد را از هرگونه نظارت بر ارتباطاتی که تحت آن هستند، داوطلبانه یا در صورت درخواست آگاه کنند.

داده های شناسایی مربوط به معترضان یا سازمان دهندگان که از طریق نظارت به دست آمده اند، نباید حفظ یا به اشتراک گذاشته شوند، مگر اینکه برای تحقیقات جنایی در حال انجام یا تعقیب قضایی در حال انتظار ضروری باشد.

دولت ها باید اطمینان حاصل کنند که هر تصمیمی در مورد افسران مجری قانون که از دوربین های بدن استفاده می کنند باید تأثیرات حقوق بشر را تحت اصول تناسب و ضرورت به طور کامل و شرایط هر موقعیت را در نظر بگیرند. ذخیره سازی و استفاده بیشتر از ضبط باید توسط قانون تنظیم شود و با الزامات مندرج در این اصول مطابقت داشته باشد.

با توجه به این واقعیت که ضبط و جمع آوری تصویر در مناطق عمومی توسط مجریان قانون، تلویزیون مدار بسته (CCTV)، وسایل نقلیه هوایی بدون سرنشین (UAV) و فناوری های مرتبط، که برای نظارت بر انواع فعالیت ها استفاده می شوند، ممکن است حق را نقض کند. اعتراض، دولت ها باید اطمینان حاصل کنند که:

الف) استفاده از این تکنیک ها مشمول مقررات سختگیرانه است.

ب) تمام ارگان هایی که از فناوری های مربوطه استفاده می کنند، اطمینان حاصل کنند که اطلاعاتی قابل مشاهده برای عموم به آنها اطلاع می دهد که نظارت می شوند یا ممکن است تحت نظارت باشند.

ج) تصاویر افراد قابل شناسایی که توسط این فناوری ها گرفته شده اند نباید نگهداری یا به اشتراک گذاشته شوند، مگر اینکه سوء ظن منطقی وجود داشته باشد که تصاویر حاوی شواهدی از فعالیت مجرمانه هستند یا مربوط به تحقیقات در حال انجام یا یک محاکمه جنایی در حال انتظار است.

د) استقرار و تصمیمات سیاستی پیرامون این فناوری ها باید به طور دموکراتیک بر اساس اصل اطلاعات باز تصمیم گیری شود.

ه) سرمایه گذاری در این فناوری ها باید تنها پس از بررسی روشن و سیستماتیک هزینه ها و منافع مربوطه انجام شود. اگر چنین فناوری به کار گرفته شود، باید ممیزی های مستقل برای ردیابی استفاده از آنها انجام شود.

وظایف دولت در مورد توقف و تفتیش، بازداشت یا دستگیری معترضان

هیچکس را نباید خودسرانه از آزادی محروم کرد مگر به دلایلی و طبق رویه هایی که قانون تعیین می کند: بر اساس ظن منطقی به شخص مرتکب جرم، یا در مواقعی که برای جلوگیری از ارتکاب جرم یا جلوگیری از ارتکاب جرم ضروری است. در چارچوب اعتراضات:

الف) نباید از روش های توقف افراد و جست و جو استفاده انبوه شود. هر گونه استفاده از این روش، از جمله جستجوی وسایل الکترونیکی، و دستگیری و بازداشت معترضان باید فردی و مبتنی بر مدرک باشد.

ب) کلیه دستگیری ها، بازداشت ها و محاکمه های بعدی باید مطابق با قواعد رسمی و ماهوی حقوق داخلی

و بین المللی از جمله اصل عدم تبعیض انجام شود. قوانین و اعمال آنها باید مناسب، عادلانه و قابل پیش بینی باشد و باید با روند قانونی، از جمله حق دسترسی به وکیل در تمام مراحل دادرسی، مطابقت داشته باشد.

(ج) در شرایطی که تعدادی از افراد به دلیل رفتار غیرقانونی آنها در جریان اعتراض دستگیر می شوند، مأموران اجرای قانون باید اطمینان حاصل کنند که:

- مشاهده شد که افراد دستگیر شده درگیر فعالیت های غیرقانونی بوده اند، نه اینکه صرفاً در یک منطقه عمومی نزدیک به فعالیت غیرقانونی هستند.
- حمل و نقل، نگهداری، تغذیه، اداره و تضمین سلامت و ایمنی تعداد زیادی از بازداشت شدگان، مطابق با استانداردهای بین المللی حقوق بشر است.
- هر بازداشتگاهی که به طور خاص برای رویدادهای اعتراضی بزرگ ایجاد می شود باید دارای برنامه های مدیریت اضطراری باشد که توسط نهادهای پلیسی ایجاد شده است و دستورالعمل های خاصی را در مورد اینکه چه چیزی یک وضعیت اضطراری است و چه اقداماتی باید در هر سناریو انجام شود ارائه می دهد. هر فردی که در چنین تأسیساتی کار می کند باید در مورد روش های اضطراری آموزش ببیند و اقدامات لازم برای اطمینان از ایمنی و امنیت کارکنان و بازداشت شدگان انجام شود.

وظایف دولت در قبال مسئولیت و مجازات در برابر معترضان

اعتراض و یا شرکت در اعتراضات هرگز نباید به خودی خود مبنای اتهام جنایی یا مشکوک بودن به دخالت در فعالیت مجرمانه باشد. هر گونه دستگیری پیشگیرانه باید بر اساس یک سوء ظن منطقی مبنی بر برنامه ریزی و اجرای یک جرم جنایی در حال انجام باشد.

تحریم ها و تحمیل مسئولیت کیفری و اداری فردی در مورد جرایم ارتكابی در اعتراضات باید در شرایط محدود و قانونی مقرر شده و بر اساس تصمیم دادگاه مستقل و بی طرف اعمال شود.

مسئولیت باید همیشه شخصی باشد، به طوری که نه برگزار کنندگان و نه معترضان بر اساس اعمالی که توسط دیگران مرتکب شده اند، تحت هیچ گونه مجازاتی قرار نگیرند.

سازمان دهندگان و معترضان هرگز نباید مسئول تامین هزینه های تدابیر امنیتی و ایمنی کافی، خدمات پلیسی و کمک های اولیه و هزینه های پاکسازی پس از اعتراض باشند. علاوه بر این، آنها نباید ملزم به دریافت بیمه مسئولیت عمومی در اعتراضات باشند.

بخش پنجم: اجرا

پاسخگویی و شفافیت

دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که کلیه فرآیندهای تصمیم‌گیری مقامات دولتی در ارتباط با اعتراضات شفاف، قابل دسترس و مطابق با استانداردهای بین‌المللی است. به ویژه، آنها باید اطمینان حاصل کنند که معترضان به موقع از هرگونه تصمیم نظارتی با دلایل موجه مطلع می‌شوند و از طریق بررسی اداری و/یا قضایی به راه حل‌های سریع و مؤثر متوسل می‌شوند.

دولت‌ها باید در مورد نقض حقوق بشر که در چارچوب اعتراضات صورت می‌گیرد، تحقیق، پیگرد قانونی و پاسخگویی را تضمین کنند. تحقیقات و تعقیب قضایی باید مؤثر، سریع و توسط نهادهای مستقل قضایی انجام شود و بتواند عاملان، محرک‌ها و ناظران بر تخلفات را از طریق رسیدگی‌های کیفری یا انضباطی، در صورت اقتضا، مورد بازخواست قرار دهد.

دولت‌ها باید از راه‌حل‌های قابل دسترس، مؤثر و بدون هزینه برای نقض حقوق معترضان، به ویژه از طریق فرآیندهای حقوق کیفری و مدنی اطمینان حاصل کنند که می‌تواند شامل خسارات، استرداد، عذرخواهی عمومی، تضمین عدم تکرار یا اقدامات احتیاطی و همچنین اقدامات جبرانی توسط نهادهای حقوق بشر و/یا بازرسان باشند.

دولت‌ها باید در قوانین خود و در عمل اطمینان حاصل کنند که دست کم:

الف) تکنیک‌های پلیسی و هرگونه استفاده از زور در جریان اعتراض‌ها منوط به بررسی مستقل، بی‌طرفانه و سریع است.

ب) استفاده از فنون پلیسی و هرگونه تجهیزات اعم از ابزارهای دیجیتال و نظارتی که در اعتراضات استفاده می‌شود، شفاف و در معرض نظارت عمومی است. دولت‌ها باید تحقیقات مستقلی را برای بررسی، از جمله موارد زیر ایجاد کنند:

ادعای جراحات ناشی از استفاده از سلاح‌های کم‌کشنده. تحقیقات باید شامل کارشناسان مستقل پزشکی، علمی و قضایی باشد که خطرات سلاح‌های کم‌کشنده را مطالعه و گزارش دهند و توصیه‌هایی در مورد مقررات مؤثر، استقرار قانونی و استفاده از این سلاح‌ها با هدف محدود کردن روزافزون استفاده از آنها ارائه دهند.

استفاده از هرگونه فناوری نظارتی، به طوری که عموم مردم بتوانند نحوه و دفعات استفاده از آنها، توجیهات و ضرورت و تناسب آن استفاده و اینکه آیا آنها برای مقاصد نادرست یا گسترده استفاده می‌شوند را ارزیابی کنند.

جریان آزاد اطلاعات

دولت‌ها باید جریان آزاد اطلاعات را از طریق انواع رسانه‌ها فراهم کنند تا همه بتوانند آزادانه اطلاعات مربوط به اعتراضات را قبل، در حین و بعد از آن منتشر و دریافت کنند.

دولت‌ها باید در قوانین خود و در عمل اطمینان حاصل کنند که دست کم:

الف) کلیه مقامات دولتی و مجریان قانون اطلاعات دقیق و جامعی را در مورد تصمیم‌گیری‌های مربوط به اعتراضات را ارائه می‌دهند. کسانی که موظف به افشای اطلاعات هستند، باید در صورت درخواست، اطلاعات را در دسترس قرار دهند.

بازه زمانی مشخص شده توسط قانون، تنها مشروط به استثنائات محدودی که توسط قانون تجویز شده و برای جلوگیری از آسیب مشخص و قابل شناسایی به منافع مشروع ضروری است.

ب) اطلاعات کلیدی، از جمله قوانین و مقررات حاکم بر روند اعتراضات، بودجه و گزارش‌های ارزیابی باید به صورت آنلاین و در قالب‌هایی که امکان دانلود و استفاده مجدد از داده‌ها را آسان می‌کند، در دسترس قرار گیرد.

ج) کلیه مقامات دولتی، از جمله مجریان قانون، که در تصمیم‌گیری مربوط به اعتراضات دخیل هستند، باید

سوابق ثابت مربوط به تصمیم‌گیری و اجرای وظایف خود را ایجاد و نگهداری کنند، و اطمینان حاصل کنند که این امر برای نظارت عمومی و مستقل قابل دسترسی است.

دولت‌ها باید از اعمال تدابیری که گردش آزاد اطلاعات مربوط به اعتراضات را از طریق رسانه‌های پخش و چاپی، اینترنت و سایر بسترهای ارتباطی تنظیم یا محدود می‌کند، خودداری کنند. هرگونه محدودیت باید با استانداردهای بین‌المللی مطابقت داشته باشد.

نظارت و گزارش اعتراضات

دولت‌ها باید اجازه دهند و فعالانه گزارش و نظارت مستقل اعتراضات را توسط همه رسانه‌ها و ناظران مستقل، بدون اعمال محدودیت‌های نابجا بر فعالیت‌های آن‌ها و بدون مانع رسمی، تا آنجا که ممکن است، و بدون محدودیت‌های جغرافیایی، تسهیل کنند.»

دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که هیچ فردی که اقدامات پلیس و نقض حقوق بشر در جریان اعتراضات را مستند می‌کند، به دلیل پوشش و گزارش اعتراضات، به طور خاص هدف قرار نگیرد. تلاش عمدی برای مصادره، آسیب رساندن یا شکستن تجهیزات مرتبط، مواد چاپی، فیلم، صوتی، بصری و سایر موارد ضبط شده باید جرم باشد و مسئولین باید پاسخگو باشند.

از عکسبرداری یا فیلمبرداری از اعتراضات و فعالیت‌های مرتبط توسط رسانه‌ها، ناظران، معترضان و سایر اشخاص ثالث نباید جلوگیری شود و هرگونه الزام برای تسلیم فیلم یا تصاویر ضبط شده دیجیتال یا فیلم به سازمان‌های مجری قانون باید مشمول بررسی قبلی و مجوز قضایی باشد.

دولت‌ها باید برنامه‌هایی را ایجاد کنند تا به ناظران مستقل تعیین شده و آموزش دیده اجازه دسترسی به اعتراضات به منظور مشاهده، مستندسازی و گزارش اعتراضات را بدهند. همچنین باید به آنها اجازه داده شود که در مجاورت اعتراضات پس از صدور احکام پراکندگی بمانند و به آنها اجازه دسترسی به بازداشتگاه داده شود مگر اینکه شرایط اضطراری وجود داشته باشد.

به منظور تضمین پوشش و نظارت مستقل اعتراضات توسط رسانه‌ها و ناظران مستقل، دولت‌ها باید دست‌کم:

(الف) از تحمیل الزامات به رسانه‌ها به منظور اجازه پوشش خبری اعتراضات خودداری کنند.

(ب) تا حد امکان ایمنی خبرنگاران، کارکنان رسانه‌ها و ناظران را تضمین کند، از جمله با استفاده از اقدامات حفاظتی ویژه. با این حال، نیاز به تضمین ایمنی نباید به عنوان بهانه‌ای برای محدود کردن بی‌مورد حقوق آنها، به ویژه حقوق آنها برای آزادی بیان، آزادی حرکت و دسترسی به اطلاعات استفاده شود.

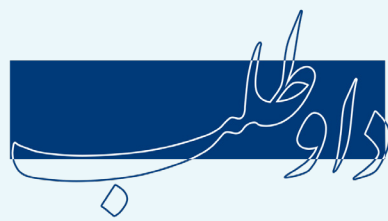
(ج) به طور کامل به حق حفاظت از منابع در رابطه با اعتراضات احترام بگذارد. هرگونه محدودیت باید مشمول محدودیت‌های استثنایی باشد که مطابق استانداردهای بین‌المللی است.

(د) اطمینان حاصل شود که روزنامه‌نگاران و ناظران مستقل توسط افسران مجری قانون به دلیل نداشتن اعتبار آنها دستگیر و بازداشت نمی‌شوند و همچنین نباید به دلیل عدم خروج از منطقه پس از صدور دستور پراکندگی دستگیر شوند، مگر اینکه حضور آنها در اقدام پلیس تداخل ایجاد کند.

(ه) نقش، کارکرد، مسئولیت‌ها و حقوق رسانه‌ها و ناظران را جزء لاینفک برنامه آموزشی برای افسران مجری قانون قرار دهد که وظایف پلیس در اعتراضات را شامل می‌شود.

- 1) Ratliff, Thomas (2014), "Practicing the art of dissent: toward a typology of protest activity in the United States". Available at: [https://www.semanticscholar.org/paper/Practicing-the-Art-of-Dissent-Ratliff Hall/f11d99023494cb51aad2d8459a2f8f5145b0ec6](https://www.semanticscholar.org/paper/Practicing-the-Art-of-Dissent-Ratliff-Hall/f11d99023494cb51aad2d8459a2f8f5145b0ec6)
- 2) Office of the special rapporteur for freedom of expression of the inter-American commission on human rights, 2019, "Protest and human rights"
- 3) Article 19 free world centre, 2016, "The right to protest: principles on the protection of human rights in protests"
- 4) Ligue des droits de l'homme, 2021, « Guide de manifestant », available at: <https://site.ldh-france.org/paris/nos-outils/guide-du-manifestant/>

Vector on cover by vecteezy.com

تارنمای داوطلب

<https://www.davtalab.org>